

NEW YORK'TAN NEV ŞEHİR'E: ASMALI KONAK

Yrd.Doç.Dr. Filiz AYDOĞAN*

ÖZET

Son günlerde, Türk televizyonlarında belli dizilerin çılgınlığa varacak oranda izlendiğinden, herkesin bu dizileri beklediğinden, akşam gezmelerini bile bu dizilere göre ayarladığından, hatta hayatlarının anlamını bu diziyle bulduklarından, söz ediliyor. Aslında dizilere yönelik bu tutku, özellikle Süper Baba dizisiyle başladı, İkinci Bahar'da doruğuna ulaştı ve Asmalı Konak ve Zerda ile sürüyor. İşte bunlardan biri olan ve çalışmamızın da konusu olan Asmalı Konak diğerleri arasından hem aldığı rating hem de popülerliği açısından çarpıcı bir biçimde öne çıktı. Bu nedenle, bu çalışma Türk halkının ilgisinin bu denli çeken ve üzerine pek çok makale üretilen Asmalı Konak dizisini çok perspektifli eleştirel açıdan incelemektedir.

Anahtar Sözcükler: Asmalı Konak, popüler kültür, televizyon dizileri

ABSTRACT

Recently, in Turkish television, a number of serials are watched by avid and passionate viewers who are arranging their social activities, particularly in the evening, around these programmes timings. Desires for these serials begin with Süper Baba and they reach the peak point with İkinci Bahar and continued with Asmalı Konak. The latter, however, is particularly more successful in terms of popularity and TV ratings than the others. Therefore, this paper will analyse the Asmalı Konak serial from a multi-perspective cultural approach.

Key Words: Asmalı Konak, popular culture, TV serials

GİRİŞ

Son günlerde, Türk televizyonlarında belli dizilerin çılgınlığa varacak oranda izlendiğinden, herkesin bu dizileri beklediğinden, akşam gezmelerini bile bu dizilere göre ayarladığından, hatta hayatlarının anlamını bu diziyle bulduklarından, söz ediliyor. Aslında dizilere yönelik bu tutku, özellikle Süper Baba dizisiyle başladı, İkinci Bahar'da doruğuna ulaştı ve Asmalı Konak ve Zerda ile sürüyor. Öyleyse bizim de artık Dallas'larımız, Şahin tepelerimiz var diyebiliriz herhalde. İşte bunlardan biri olan ve araştırmamızın da konusu olan Asmalı Konak diğerleri arasından hem aldığı rating hem de popülerliği açısından çarpıcı bir biçimde öne çıkmaktadır. Oldukça popüler hale gelen dizinin oyuncularını ve diziyle ilgili haberler

* Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü

medyanın gözdesi olmaktadır. Dizi yalnızca, izlendiği süre boyunca halkın ilgisini çekmekle kalmadı, bitişiyle de büyük ilgi uyandırmaktadır. Ana haber bültenleri dizi ekibiyle bağlantılar yaptı, tartışma programları dizi oyuncularına, senaristine, yönetmenine ayrıldı. Primetime'da yayınlanan ve ratingi oldukça yüksek olan bu dizi, günümüzde modern bir mit haline gelmektedir. Üstelik bu mitin oluşumuna yalnızca dizinin yayınlandığı kanal değil, diğer kanallar da katkıda bulunmaktadır. Böylelikle, modern kent hayatının yoğunluğu ve yabancılaşmışlığı içinde bakkalımızın, komşumuzun adını bilmeyen biz sıradan insanlar, bu dizilerdeki karakterlerin adını, hayatını ve tüm özelliklerini örneğin, Bahar'ın eniştesinin, Sümbülün ilk kocasının vs. adlarını ve kimlerle ilişkileri olduğunu öğrendik. Bu açıdan Türk televizyonlarını tebrik etmek gerekse de, bu yazı bir tebrik ya da kötüleme yazısı olmayacaktır.

Bu çalışma Türk halkının ilgisinin bu denli çeken, popüler olan ve üzerine pek çok makale üretilen Asmalı Konak dizisini inceleyecektir. Ancak bu inceleme, dizinin başarısını yalnızca pazarlama başarısına bağlamak yerine, ya da tek boyutlu, ve sınırlı kuramlarla açıklamak yerine daha açıklayıcı, çok perspektifli* eleştirel kuramsallaştırmayı içerecektir**.

Dizinin Konusu ve Karakterler

İyi, yetenekli tiyatro oyuncuları ve genç nesil türkücülerin başrolde olduğu ve ağa dizileri başlığı altında toplayabileceğimiz dizilerin ilki olan Asmalı Konak'ta Orta Anadolu'lu (Nevşehir'li) bir ailenin ve üyelerinin başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Aslında modern bir masal olarak yorumlayabileceğimiz Asmalı Konak dizisinde, geniş bir aile, bu ailedeki baskın karakter anne, önceleri maço olup daha sonra incelen genç Seymen Ağa, onun modern yüzlü eşi Bahar, dizinin baş karakterleridir. Genel olarak bakıldığında, ikili duygusal ilişkiler dizinin baş konusudur. Örn. Bahar-Seymen, Ali- Sümbül, Zeynep-Salih, Dilara-Yaman, Asya-Gökhan arasındaki aşk ilişkileri, Dicle-Bahar, gelin-kaynana arasındaki çekişme, vs. Hatırlanması gereken genellikle kadın izleyicilerin hayranlığını kazanan dizide, her yaşa uygun aşkların dizinin canalıcı noktası olmasıdır.

* Çok perspektifli bir toplum teorisi toplumun çok katlı perspektiflerden hareketle analiz edilmesidir. Günümüzde herhangi bir toplum kuramının oturtulabileceği tek ve mutlak bir perspektif olmaması nedeniyle, toplumsal kuramlar, yeni teorik söylem ve perspektiflere açık, dogmatizme kapalı eleştirel, diyalektik bakış açısını içerir. Bu konuyla ilgili olarak Douglas Kellner'in düşüncesinden yola çıkıyorum: (Ayrıntılı bilgi için bkz. Steven Best- Douglas Kellner, Postmodern Teori, Çev. Mehmet Küçük, İst. Ayrıntı Yay. 1991).

** Bu yazı, dizi filme çekilmeden önce yazılmıştır.

New York'tan Nevşehir'e yörenin ağasıyla evlenerek gelen gelin ağa Bahar, ailede aklın ve yeninin simgesi olurken, eski değerler kayınvalide (Sümbül ağa) ile temsil edilmektedir. Nevşehir'deki üzüm bahçelerinin ve otellerin sahibi yakışıklı ve genç Seymen ağa ise Sümbül'ün oğlu, Bahar'ın kocasıdır. Bu ana karakterlere ek olarak, Seymen'in iki kızkardeşi, bir erkek kardeşi, evdeki yardımcıları arasında geçen olaylar ve bu karakterlerin ev içindeki hali her hafta bir bölüm halinde evlerimize konuk olarak gelmektedir. Aslında karakterlerin her biri değişik bir kitleyi içine almaktadır. Örneğin, dul ve mutsuz kadın Dilara, üniversite öğrencisi genç kız Zeynep, asi gelin Bahar, her kadının peşinden koşacağı, karısına aşık yakışıklı ve genç ağa, vs.

Konakta çalışan hizmetkarlar da kendi içlerinde değişik karakterlere sahiptir. Evin kahyası ve eşi ağa ailesine sadık kul statüsündeyken, Dicle karakteri arkadan iş çeviren, güvenilmez, gerilimi yükselten kişidir. Filmin komik tarafları genellikle bu karakterlerin cahillikleri, sakarlıkları, çok konuşmaları ile ortaya çıkmaktadır. Bu kesim daima yukardakileri konuşup, merak etmektedir. Patronlarına hizmet etmeyle, ya da aldıkları maaşla ilgili şikayetlerini duymayız, hatta mutludurlar. Başka deyişle, gerçek hayattaki efendi-köle ilişkisi dizide örtüktür. Bu örtüklük, ev sahipleri tarafından da açılmaz ve bu iki grup arasındaki ilişki de bize doğal olarak yansıtılır, başka deyişle bu konağın hizmetkarları halinden memnundur. Daha doğru bir deyişle, gönüllü kölelerdir. Ayrıca, bu iki sınıf arasında her ne kadar eşit bir ilişki varmış gibi görünse de, asla aynı sofrada yemek yemezler. Böylelikle dizide efendi efendi, köle köle olarak yaşamını sürdürmekte, bu durumdan kimse rahatsızlık duymamaktadır, izleyenler bile.

Ama iş bu iki sınıftan evlenmesine gelince değişir. Zaten bu evlilik hiç kimsenin haberi olmadan, gizlice iki genç tarafından yapılmıştır. Sümbül hanım kızının evin kahyasının oğluyla evlendiğini duyduğunda, kalp krizi geçirir. Seymen de bu olay karşısında afallasa da, tıpkı dul annesinin eski aşkı Ali bey'in annesini kendisinden istediğinde olduğu gibi renk vermez. Dizide geleneksel değerlerin taşıyıcısı olarak görülen Sümbül hanım buna dayanamazken, ailenin geri kalanları bu olayı kabullenir. Belki de yukarıda söz edilen efendi-köle karşıtlığı, genç kuşaklar ile yumuşatılmaya çalışılır. Öte yandan Seymen ağa ile hizmetçisi Dicle ve çocuğunun ilişkisi de dizide üstünkörü bir biçimde geçiştirilir. Dizide bu ikisi arasında ne geçtiğini bilmeyiz ama Seymen'in Dicle'den bir çocuğu vardır. Üstelik Bahar, Seymen'in geçmişindeki bu hatayı affeder. Ama Dicle'nin oğlu konakta Bahar'ın kızı gibi yaşayamaz.

Hepimizin bildiği gibi, içinde bulunduğumuz gösteri çağında kahramanlar üstlendikleri mitik anlamlarla insanüstü niteliklere sahipmiş

gibi görünürler. Özellikle de görsel malzeme ihtişamın ve büyüün kaynağıdır. Bu nedenle izlediğimiz reklamlar, yarışmalar ya da diziler bize gerçekmiş gibi görünür ve izleyici ile imgesel kahramanlar arasında pek çok duygudaşlık sağlanır(Güneş 2001:14). İşte Asmalı konak dizisi sahip olduğu karakterlerle bu duygudaşlığı en iyi biçimde sağlamıştır.

Gerçekten de, her hafta ekrana gelen dramlaştırılmış kurguda yinelenen karakterler, insanlara tanıdık gelmeye başlarlar. Böylelikle izleyiciler genellikle dizilerdeki karakterlerle özdeşlik kurmaktadır. İzleyenler bu karakterlerin hayal ürünü olduklarını bilmelerine karşın, bu karakterlere gerçeklermiş gibi tepki verirler. Bunun asıl nedeni ise, izleyicilerin bu karakterlerin en mahrem, en duygusal zamanlarında bile yanlarında olmalarıdır. Böylelikle, izleyiciler bu hayatlarla özdeşleşerek, yaşadıklarını vekaleten yaşarlar(Esslin 1991: 43). Bir rüya fabrikası olarak nitelendirilen sinemanın yanında, ortak düşleri kesintisiz bir süreç olarak biraraya getiren televizyon da bir düş makinesidir. Bu nedenle ekranda gerçek dünya ile fantazi, gerçekle kurgu arasındaki ayrım bulanıktır ve aslında bu bulanıklığı sağlamak televizyonun birincil görevidir(Esslin, s. 35). Bunun konuyla ilgili en açık örneği, dizide evin küçük kızı, Zeynep'e dizi icabı tecavüz eden oyuncu günlük hayatta yolda yürürken izleyiciler tarafından dövülmesidir. Ayrıca, Nevşehir'de ağalık sistemi yoktur. Zaten nerde olursa olsun, bu kadar yumuşatılmış da olamaz.

Kurmaca ve Gerçeklik Arasında Asmalık Konak

New York ve Nevşehir görüntülerinin birbirinin üstüne geçirilerek başlayan dizide sanki Nevşehir'de yaşayan üst sınıf New Yorkluları izleriz. Çalışma yaşamından bağımsız (hizmetliler dışındakiler), ağa ailesi İstanbul, Ankara gibi meşgul kentlerde yaşamaz. Bunun yerine, Türkiye'nin turistik ve mistik bir bölgesinde yaşarlar. Belki de dizi masalsı niteliğini bu nedenle kazanmaktadır. Dizinin yönetmeni dizinin bir masal olduğunu, kendisinin ise Binbir Gece masallarındaki şehrazat olduğunu söylüyor:

"... büyük bir dünyanın içinde küçük bir avlunun içine sıkışmış altı-yedi insanın birbiriyle savaşı, birbiriyle sevişmesi, hayatta kalma mücadelesi. 'Asmalı Konak' bana göre 'Binbir Gece Masalları'. Ben de onun anlatıcısıyım. Hiçbir zaman gerçek olarak görmedim Asmalı Konak'ı, yaşasın karakterleri, ayakları yere bassın, bu beni çok fazla ilgilendirmiyor. Asmalı Konak' bana göre çok güzel bir masal. Kendimi 'Binbir Gece

Masalları'ndaki Şehrazat gibi hissettiğim çok dönem oldu. Asmalı Konak'ı Asmalı Konak yapan şey içindeki masalsı atmosfer. Ben de buna uygun rejî yapıyorum orada, mesela, zaman zaman kamera bir yastığın içine giriyor, bir büyücünün yüzünü suyun içinden çekiyor, kamera her yerde ve her gölgenin arkasında oluyor".
(<http://www.altyazi.net/temmuz02/evkeyfi.html>)

Asmalı Konak gibi 'devamı var' tarzı televizyon dizileri, anlatılan olayların çok bölümlülüğüne dayanır ve devam ilkelerine göre işler. Tıpkı Dallas'ta, Şahin Tepesi'nde olduğu gibi bölümler birbirleriyle bağlantılıdır. Bu açıdan bakıldığında, artık Asmalı Konak da bizim Şahin Tepemiz(özellikle her iki ailenin de şarap üreticisi olması heralde ilginç bir benzerlik olmalı). Genellikle bölümlerin sonunda bir gerilimin yaratıldığı bu tür dizilerde izleyicilerin bir sonraki bölümü izlemesi de sağlanmış olmaktadır. Olaylar dizisinin merak edilmesi için yapılan en heyecanlı yerde bölümü bitirme biçimi, Binbir Gece Masalları ve gazetelerdeki tefrika geleneğinden alınmadır. (Aytaç 2002: 188-200). Bu durum, yukarıda da belirttiğimiz gibi, yönetmenin söylediğini de onaylıyor.

Öte yandan, günümüzün dertlerinden uzaktaki karakterlerin genellikle aşk sorunlarıyla meşgul olduğumuz dizinin bilişsel değil duygusal boyutta bir metne sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sokaktaki insanların sorunlarını ele almaktan uzak, yaşadığımız toplumsal gerçeklikle pek bağdaşmayan dizide Orta Anadolu'da ağalık sisteminin olmamasına ek olarak, karakterlerin Anadolu'da yaşamalarına karşın aksanlarının bulunmaması, kıyafetlerin modernliği dizinin gerçeklerle uyumsuzluğunun diğer örnekleridir. Bu açıdan bakıldığında, dizi sanki Nevşehirdeki konak sahiplerinin hayatını değil, İstanbul'un en üst toplumsal seviyesinin oturduğu Kemer Country'nin konaklarında yaşayan kesimlerinkini anlatır.

Genellikle, izleyiciler izlediklerinin gerçek dışı olduğunu bildiklerini söyleseler de, diziyi izlemektedirler. Bunun da nedeni, bu türden sorunsuz bir aile(toplumsal) yaşamına bir özlem olabilir. Başka deyişle, her ne kadar bu insanlar bizim dünyamızdan uzak olsalar da, çok daha yıpratıcı koşullar içinde yaşayan bizler onlar gibi yaşamayı isteriz.

Tüketim Kültürünün Parçası Olarak Asmalı Konak

Televizyon eğer bir eğlence kutusuysa, Asmalı Konak bu kutudaki en renkli eğlence paketidir. Buna ek olarak, bu dizi kültür sanayi tarafından yayılan tüketim kültürünün de çok önemli bir parçası haline gelmiştir. Aldığı

rating sayesinde pek çok sponsora ve reklama sahip olabilen dizi bittikten sonra bile herkesi (dizi oyuncularının rol aldıkları reklam filmleri, dizinin uzun metrajlı filme dönüştürülmesi düşünüldüğünde) zengin etmeye devam etti. Tüm bunların ötesinde en çok kazanan piyasa olmuştur. Çünkü diğer metalar gibi, TV dizileri de öncelikle piyasayı düşünür. Bu nedenle, dizinin içeriği ekonomik piyasaya bağımlıdır. Yani evrensel olarak tüketilecek motiflerle dolu olmalıdır. İşte bu açıdan Asmalı Konak Türk dizi tarihinin en başarılı dizisi sayılabilir.

Gerçekten de Asmalı Konak son 8 yılın AGB verilerine göre hem reklam kuşağı ratingi hem de programın niteliği açısından en yüksek orana ulaşan dizi olmuştur. Bu durum, yani dizinin sağladığı kar diziyi yayımlayan kanal tarafından da kabul edilmiştir.(**Mediacat** 2003: 21).

Zaten dizinin genelinde para, mücevher, araba gibi maddi değerler ön plandadır. Çalışma yaşamı, paranın, ağalığın zenginliğin kaynağı pek yansıtılmaz. Ama buna karşın jipler, çeşitli arabalar, (sponsor firmaya ait firmalar) güzel giysiler, güzel manzaralar, oteller, hemen hemen her sahnede görülür. Dizideki karakterler hiç bir şeyin sıkıntısı çekmez. Bir ağa ailesi olarak istedikleri her hangi bir şeyi elde etmek onlar için çok kolaydır. Bahar çalışmak istediğinde kocası ona evin içinde bir resim atölyesi açar. Kim istemez böyle hayatı! Böylelikle, pek çok reklam da kolaylıkla dizinin içinde hem açık hem de gizli bir biçimde yerini bulur(araba, kahve, cep telefonları, şarap vs, ayrıca sponsor da cep telefonu şirketi). Bütün bunlara ek olarak, Sümbül hanımın eşarpları, şalları pazarlarda adı anılarak satılır(Bu anlamda Asmalı Konak günlük modayı belirleyebiliyor). Arabalar, cep telefonları, sıcak içecekler açık bir şekilde markalarıyla birlikte gösterilir. Zeynep'in yaş gününde, inci, altın gibi maddi gücü simgeleyen hediyeler verilir. Evin hizmetçisi bile altın bozdurmaya kalktığında 6 milyarlık altını olduğu görülür. Kısaca, ortalığa tam bir sefahat düzeni hakimdir. Ev halkı, evdeki yardımcılarının yaptığı yemekleri sürekli yerler, kendi üzüm bağlarından çıkma şarapları içerler ve arabalarıyla gezerler. Bütün bunlara ek olarak, dizisinin çekimlerinin yapıldığı Nevşehir'in Ürgüp ilçesinde dizi sayesinde turizm patlaması yaşanmaktadır. Diziyi birlikte, bu bölge, konağı ve oyuncuları görmek için can atan halk otobüsleri ile ziyaret edilmektedir.

Genelde tüm diziler, özelde bu dizi medyanın ve magazin basınının yardımıyla da kültür sanayinin ürünü olarak eğlence ve tüketim işlevlerini yerine getirmektedir. Bu durum dizi oyuncularının dizi dışındaki yaşamları, hayat hikayeleri, beraberliklerinin yansıtılması ya da bunun tersi yoluyla yapılmaktadır. İşte bu durum medyadaki ekonomi politiğin en önemli örneğidir.

İdeolojisi Açısından Asmalı Konak

Medya kültürünün ürünlerine ideolojisi açısından bakıldığında, bu ürünlerin yalnızca basit eğlence araçları olmadığıdır. Çünkü gerçekte bu ürünler aynı zamanda, politik retorik, mücadeleler, ve politikalarla birbirine bağlanan bütünüyle ideolojik yapılarıdır.(Kellner 1996: 93). Bu nedenle her ülkede televizyon içsel ve dışsal ideolojik öğelerin, kültürlerin yer aldığı, tabii kapitalist toplumun ürettiği değerler ve ideolojileri içeren bir karmaşa sergiler. İşte bu bölümde, kültürel bir metin olarak Asmalı Konak'ın ideolojisine yaklaşmaktadır.

Televizyon dizileri ile ilgili bir yazısında, dizilerdeki kahramanların kazıldığında ortaya çıkanın, küçük burjuva dünyası olduğunu söylerken Murat Belge çok haklıdır. (Belge1983: 159-160). “Televizyon mitlerinin her biri size gene kendinizi yansıtan aynaları içinde, yani havada, karada ve suda, nerede olursa olsun bir küçük burjuva olmak dışında, alternatifi kalmayan bu dünyada, mümkün olmayan tek şey, bir seçme yapmak olmalıdır”(Belge:161). Küçük burjuva düşüncesinin bir yandan yeninin peşinde koşarken, diğer yandan da değişime karşı olmasıdır diyor Belge. Çünkü asıl sevdiği biçimsel yeniliktir, ama farklı bir şey olduğunda tedirginliğe kapılır. Başka deyişle, verili düzen pek değişikliğe uğramaz. Tıpkı Asmalı Konak'ta olduğu gibi: kavga etseler, aralarında sorunlar da olsa Seymen ve Bahar asla boşanmazlar, küçük erkek kardeş ağbisinin ailesi ve annesiyle oturmak istemese de evden ayrılamaz, kısaca varolan düzen, evin düzeni bozulamaz. Ayrıca, dizide karakterler arasındaki gerginlikler (karı-koca, gelin kaynana) genellikle şımarık gelinin eve dönmesiyle son bulur. Yani her ne kadar gelin isyankar olarak adlandırılrsa da, evdekilerle, beğenmediği eski değerlerle yaşar, konağa dönmeye can atar. Aslında bu durum onun için bir geriye dönüş olsa da o, kocası, kocasının ailesi, hizmetçileri ve çocuğu ile birlikte konaktaki halinden memnundur. Kocası çalışmasına izin vermediğinde, kocasının iş yerinde patron karısı olarak, kocasının oteline resim yapar. Diziye göre, tüm bu her şeyden vazgeçişin sebebi, aşktır.

Ama dizide, kadın ikincil konumda tutulmaktadır. Dünya kapitalizmine bağımlı olan Türkiye kapitalizminin son yıllarda sağladığı görece refah ... kadınlar için görece ekonomik bağımsızlık kazandırmasına karşın erkeğin üstünlüğünü vurgulayan anlatım biçimleri durmaktadır. Başka deyişle, yeni uyumlandırma ve gönüllü boyun eğdirme yöntemleri geliştirilmektedir. Buna Asmalı Konak'ta da rastlarız. Gerçekten de diziye göre mutluluk evliliktedir ve dizideki en sevimsiz karakter bekar kız Ayşe Melek'tir. Entelektüel Bahar, aşkı için Nevşehir'de yaşar, kadının yeri evidir. Bu tüm kadınlar için aynıdır(Özsoy 2002:10) .

Gene de dizide bu geriye dönüşçü eğilimlere ilerici değişimler de eklenir. Aslında dizinin diğer dizilerden en önemli farkı olan eski ile yeninin bir arada bulunmasıdır. Yani varolan ve değişmesi gereken zararlı değerler kimseye zarar vermeden kolayca ortadan kalkar ve herkes mutlu olur. Kısaca Nevşehir'den New York'a yumuşak geçişler yapılır. Örneğin, geleneksel değerlerin kalesi olan Sümül hanım gelişmelerle birlikte değişir. Kocasının onu aldattığını öğrendikten sonra eski aşkı Ali bey konusundaki tutuculuğunu bırakır, kendisinin istemediği bir kızla evlenen küçük oğlunu ve kahyanın oğluyla evlenen kızını affeder. Bu değişikliğe maço koca Seymen de katılır. Annesinin Ali beyle ilişkisini kabullenmeye, kardeşinin tüm ilişkilerini dinlemeye ve kabullenmeye başlar.

Popüler metinlerin toplumsal durumlara yakınlığı, döneminin toplumsal gerçeklerine ulaşması gibi nedenlerle, o dönemdeki toplumda ne olup bittiği konusunda bilgi kazandıracak şeyler olarak okunabilir. E. Bloch *Principle of Hope* adlı kitabında, düşler, popüler kültür, politik ve toplumsal ütopyaların kapitalist toplumda daha iyi bir yaşam düşüncesini içinde barındırabileceğini belirtir. Bloch'a göre, ideoloji iki yönlüdür. Bir yandan, yanlışlar, mistifikasyonlar, yönlendirme ve tahakküm tekniklerini içerirken, öte yandan da toplumsal eleştiriyi ve politik özgürleşimi içeren ütöpik değerler taşır(Kellner, Media culture, s. 109). İşte buradan hareketle, başka deyişle, popüler metinlerin ideolojik senaryoları içinde toplumsal eleştirciliği de içinde barındıracağını düşünerek Asmalı Konak'ı incelemekteyiz.

Başka deyişle, bu başlık altında Asmalı Konak'ı incelerken, halkı, kendilerine sunulan şeyin çağdaş bir uyuşturucu olduğunu bile anlayamayan kültürel eblehler olarak görmek yerine, bir popüler metni okuma ve karşısında etkin olabilen bireyler olarak görmeye çalışacağız. Bilindiği gibi, televizyon yapımcılarının izleyicileri etkileme isteği, o ürünün içine sisteme yönelik eleştirinin de koyulmasına izin verir. Çünkü kültür sanayinin ürünleri verili sistemin ideolojik değerlerini, hegemonyacı, metalaştırıcı özelliklerini taşısa da aynı zamanda tüm metalar gibi bunların da kültürel değerleri vardır. Başka deyişle, ekonomi yalnız parayı değil, aynı zamanda anlamları ve hazları da dolaşıma sokar. Bu nedenle izleyici metalaştırılmış kitle olmaktan çıkarak, anlam ve haz üreticisi durumuna gelebilir. Bu kültür ekonomisine göre, meta(bir tv programı, fırın, buzdolabı vs) bir metindir ve bu metin hem egemenlik altına alma hem de karşı koyma olanaklarını içinde barındırır. (Fiske 1999: 40).

Ama diziye bu açıdan bakıldığında muhalif öğeleri görmek neredeyse imkansızdır. Çünkü bir popüler dizide bulunması gerek muhalif öğeler bizi özgürleşmekten alıkoyan süreçleri ve gerçekleri açığa çıkarmalı

ve bundan da önemlisi, özgürlük beklentilerimizin anlatımı olmaları gereklidir. Oysa dizide maalesef varolan sisteme eleştirel bir bakışı içerecek, bireyi özgürleştirecek bir anlatım bulunmamaktadır. Bunun yerine varolan toplumdaki etik olumlanmakta, ve bireyler varolan gerçeklikten kaçırılarak varolamayacak bir zaman ve mekana sürüklenmektedir. Kültür sanayinin en verimli ürünlerinden biri haline gelen Asmalı Konak ve bunun gibi diziler eşitsizliği, paranın en yüce değer olarak savunulmasını yapmaktan başka bir şey yapmıyor. Böylelikle herkes mutlu oluyor: TV şirketleri de, reklam şirketleri de, halk da. Ancak burada piyasanın mutluluğunun realize edilebilen, gerçek bir mutluluk olduğunu söyleyebilirsek de, halkın mutluluğu sözde bir mutluluk olarak kalmaktadır.

Bilindiği gibi, Türk toplumunda eğitim görmüş kitleler “Batılılaşma” başlığı altında toplanan yenilliklere kucak açarken, halk geleneksel yaşamını sürdürmüştür. Bu nedenle, Türk insanı Batılı gibi piyano çalmayı bilmeden, öğrenmeden modernleşmek zorunda kalmıştır. Üstelik modernleşmeye verdiği yanıt da Batılı ülkelerinkinden farklıdır. Demokratik bir toplum hayatına erişmeden, sanayileşmeden modernleşen yoksul, eğitimsiz, örgütlenmekten alıkonulmuş kitlelerin modernleşmeye gösterecekleri modernist yanıt gerici nitelikte olmuştur. Başka deyişle, Türk insanının modernleşmeye verdiği yanıt, geçmişin daha adaletli, daha az değişken, daha düşük maliyetli, daha insanca toplumsal ilişkilerine, toplumsal hayatına dönüş özlemini dile getirmiştir. (Oskay, 1998: 88). İşte Asmalı Konağa yakından bakılacak olursa, ağa düzeni ve konak, herkesin bildiği gibi, birer feodalite simgeleridir. Bu bağlamda, dizinin yücelttiği ve Batının yüzyıllar önce terk ederek unuttuğu, feodal düzene geri dönme isteğini de yukarıda sözünü ettiğimiz, Türk modernizminin çarpık modernleşmesine bağlayabiliriz.

Öte yandan, kapitalist sistemin bir parçası olarak medyanın satma zorunluluğu satan şeyin yayınlanmasını emretmektedir. Neyin satacağı ise, “... hedef kitlenin fiilen içinde bulunduğu koşulları ve olası izleyicinin, okuyucunun kişilik yapısını, sıradan insanın bu düzen içindeki örselenmişlerini bulup onun reel profilini yakalamak”tır.(Oskay: 105). Bu açıdan bakıldığında Asmalı Konak, doğru düzgün sevmeyi, güzel bir yaşamı uzun yıllardır bulamayan, ne tam anlamda Doğulu ne de tam olarak Batılılaşmamış ve Batılılaşmayı da Amerikalılaşma olarak gören Türk halkını çok iyi analiz eden bir dizi. Genelde Türk toplumunun özelde sıradan insanın örselendiği noktalar olan aşk, daha iyi bir toplumsal yaşam, zenginlik, kalabalık aile hayatı, kolektivizm, hayata ve diğer insanlara kafa tutabilme (özellikle Bahar karakteri) gibi popüler olabilecek karakterlerin yansıtılması açısından Asmalı Konak çok başarılı.

SONUÇ

Belli üretim aşamalarına ulaşamamış toplumların bu aşamaları geçirmiş sistemlerin değerlerini benimsemeleri pek çok sorun yaratmakta, toplumu belli çalkantıların içine atmaktadır. Günümüzde teknoloji ve iletişim araçlarındaki akıl almaz gelişme üretim düzeyleri birbirlerinden farklı olan toplumları etkileşim içine sokmakta ve ileri teknolojiye sahip ülkelerdeki değer sistemleri bu araçlar ve teknolojiyle birlikte Türkiye gibi gelişmekte olan toplumlara da kaymaktadır. Ama feodal değerlerin egemenliğinden bütünüyle kopamayan ve kentleşmesi sanayileşmesinin çok daha önünde olan Türkiye için bu durum, bir yandan “kendi içindeki uyumsuz değişmeye, öte yandan kendinden çok ilerdeki bir teknolojinin ürettiği tüketim toplumunun değerler sisteminin bombardımanına” neden olmaktadır(Kongar, 1995: 291-292). İşte bu çelişkilerin farkında olan Türk medyası Asmalı Konak gibi Doğu ile batı'nın birbirine sentezlendiği, ikisinin bir arada mutlu bir biçimde yansıtıldığı dizileri en iyi biçimde pazarlamaktadır. Dışardan modern görünümlü ama öte yandan feodal değerleri içinde taşıyan Türk insanı kendisi gibi düşünen ama çok daha iyi bir hayat yaşayan bu aileyi de kanımca, bu nedenle büyük bir zevkle izlemektedir. Ayrıca, toplumsal gerçeklikten, günlük varoluşun sıkıntılarından uzak durabilmek için medyaya yönelen bireyler spor karşılaşmalarında güçlülerle özdeşleşmekte, reklamlarda uygun metayı satın alarak mutlu, başarılı ve popüler bireyler haline geldiklerini zannetmektedirler. Üzerine pek çok makale yazılan, medyada sıkça yer alan Asmalı gibi dizilerle ise bireylere özdeşleşemeyecekleri, gerçekte varolmayan modeller sunularak maalesef yalnızca, burjuva kültürü ve tüketim kültürü özümsetilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aytaç, G. (2002). *Edebiyat ve Medya*. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Belge, M. (1983). *Tarihten Güncelliğe*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Best, S., Kellner, D. (1991). *Postmodern Teori*, Çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Esslin, M. (1991). *Beyaz Camın Arkası*. Pınar Yayınları. İstanbul.
- Fiske, J. (1999). *Popüler Kültürü Anlamak*. Çev: Süleyman İrvan. Ark yayınları. Ankara.
- Güneş, S. (2001). *Medya ve Kültür*. 2. Bası. Vadi Yayınları. Ankara.
- Kellner, D. (1996). *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics Between the Modern and the Postmodern*. London ; New York : Routledge.
- Kongar, E. (1995). *12 Eylül Kültürü*, 3. Bası. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Mediacat*, Yıl: 11, Sayı: 104, Eylül 2003.

Oskay, Ü. (1998). *Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım*, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.

Özsoy, A. (2002). “Ekranların Yeni Gözdeleleri: Sinema Tadında Yerli Diziler”. *Rtük İletişim*. Kasım-Aralık. ss.10-11.

<http://www.altyazi.net/temmuz02/evkeyfi.html>.